

Štěstí s podmínkou

Vyměřený čas člověka na Zemi je kratší než čas stromů, proto během života nedosáhne lesník víc než zlomku svých plánů, proto vždy narazí na nepropustnou zeď, za níž se jeho lesa ujme jiný.

Základní vlastností každého lesníka je řídit se příkázáním nikdy na svěřený les neklást nadměrné požadavky, dbát o trvalou vyrovnanost tvorby a těžby dřeva, být mu dobrým hospodářem.

Jsou však rozdílné přístupy ke způsobu hospodaření. Někdo se zároveň stará také o vyrovnané životní prostředí, a proto má před sebou cestu náročnější, duševně i tělesně. Ale to se mu po čase vrátí uspokojením, že svůj les alespoň zčásti osvobodil od sevření lidskými pravidly (jímž ovšem na druhé straně musíme přiznat mnohé technické výhody). Jiný se ještě dost nepoučil z pohrom, jež těmi pravidly, kromě těch výhod, které jsou jen pro nás, vyvoláváme, a cítí povinnost přírodu dál krotit, rvát se s ní a les proti ní bránit. Jeho cesta je vyšlapaná, věří že správná a jinou nehledá. Je jistě dobře, že něčemu věří, ale možná by bylo na místě, aby si v prudce se měnících podmínkách na Zemi položil otázku, zda v konečné bilanci, měřené jiným časem, je to ještě cesta ke skutečné trvalosti lesa.

Každý lesník se chťe nechtě po celý život učí. Je-li dost učenlivý, načerpá z lesa spoustu znalostí, jimiž i tvrdou vyšlapanou cestu může poněkud změkčit. Je však též spoután prokletím lidské krátkověkosti a všechny plány a všechny činy musí podřizovat letícímu času. Odtud je pak jen krůček k tomu, aby přestal respektovat vrozenou dlouhověkost lesa a zacházel s ním jako se vzácným sice, ničím nenahraditelným, ale pouhým prostředkem na výrobu dřeva a několika dalších produktů, včetně kyslíku a čisté vody. I když své přestupky leckterý uznává a chtěl by je napravit, nedaří se mu to zcela, neboť ve vyjetých kolejkách, jimiž je veden starou tradicí, nenachází mnoho možností, jak zabránit jejich opakování. Tak dál poctivě a vytrvale udržuje naučený pořádek s přesvědčením, že musí zůstat na přírodě nezávislý, jinak by mu přerostla přes hlavu. Svědomí ho zatím netíží. Nestabilita jeho lesa, stále dokola usměrňovaného ke konečnému pořádku, k tomu lákavému vzorovému obrazu, jež nazýváme lesem normálním (přestože vrtochy přírody nám stále dokola brání jakékoliv „normality“ dosáhnout), a z ní plynoucí trvalá nejistota, jsou podle něho jednou provždy dané, jsou výzvou k boji proti živlům, nedílnou součástí jeho povolání, a je logické, že on, jako vzdělaný lesník, se s nimi musí umět stále znovu starými osvědčenými postupy vypořádávat. A také se mu to daří. Hleďte, všude se zelenají lesy. I když jsou místy zbavené všeho stromoví až na vymetenou zem, je to dočasné, holá místa se znovu zazelenají, na to můžete vzít jed. Co tedy dělá špatně, čím by se měl znepokojovat? I na budoucnost poctivě myslí, vždyť je lesník a denně s ní nakládá. Má ale také střízlivý rozum, a ten ho drží při zemi, nějaká vzdálená budoucnost, ta až za obzorem, ho neděsí. Ve svém optimismu, zapleten do pavuči starých pouček, moc nevěří novým poznatkům, že život na Zemi se zrychleným tempem mění a že pravidla lidmi zavedeného koloběhu jsou mu stále víc na škodu.

Jen málokde potkáme lesníka jiného vyznání, nevěřícího ve vyšlapanou cestu. Jeho nevíra má původ ve zvýšené představitivosti, a ta je v daných souvislostech znepokojivá. Proto má odlišný přístup k lesu a přírodě a pokouší se hříchy na lese odčiňovat. Příliš se neohlíží na to, že si tím komplikuje život.

Chcete-li rozdílu mezi těmi dvěma rozumět, měli byste vědět, že ten, co náleží k většině, co je si ve všem tak jistý, ten se drží zásady neplýtvat drahocenným časem a dělá vše pro to, aby se brzy po skácení kusu lesa a vysazení nového, jež hýčká pohodlím v přírodě nevidaným (nerozpakuje se třeba jej i přihnojit), dostal do cíle, kdy už uvidí změřitelný, lehce zhodnotitelný výsledek své práce – odrostlou kulturu na místě nedávné paseky.

A zatím ten druhý? Co za ním je vidět, kdy on se dočká viditelného úspěchu? Ach, Bůh mu buď milostiv, to to potrvá!

To je také jeden z pádných důvodů, proč je tak málo „těch druhých“, těch, kteří před osvědčenými postupy dávají přednost povolování uzdy neuspořádanému přírodnímu koloběhu, které láká jakási vidina nápravy lidských hříchů. Toto pole neorané je jen pro nenapravitelného naivku a snílka. Jen jemu stačí spoléhat se na nejisté výsledky primitivní souhry podnebí, půdy a lesa a nechtít víc. To jen on si usmyslil, že svým vybraným porostům dopřeje víc času, než je jim lidmi podle jakýchsi uměle vypočítaných příhrádek přiděleno. Neboť on si cení času jiného, o ten tady běží. Proto tajně sní o cíli ještě vyšším, o lesní obnově nepřetržitě, kde se teprve může souhra přírodních sil naplno uplatnit. Nedivme se mu tedy, že aspoň na části svého lesa bez lítosti oddaluje výsledky, které by znalci na první pohled viděli a uznale mu poklepalí na rameno.

Ovšem, co byste od něj chtěli, je to snilek. A hlavně blázen je to, protože jen blázen se vzdává snadného úspěchu, dobrovolně se opožďuje za druhými a čeká na uskutečnění svého snu až někdy, až v kdovíjak daleké budoucnosti, a tím se sám odsuzuje, že bude celé roky nucen spokojovat se s málem.

Což ovšem vůbec málo není. Až jednou na konci kteréhosi jara, v čase bujného růstu, spatří první črty nejasných obrysů svého vzdáleného snu, dostaví se i ta netrpělivě očekávaná radost. A s ní příslib radostí příštích, které jsou již na cestě a s narůstajícím časem se budou už jen zhojňovat.

Po odeznění prvního návalu euforie si však popravdě přizná, že zásluha na tom, co se tu začíná rýsovat, není ani tak moc jeho. A trochu se zastydí – vždyť já se tady naparuju nad svou velkorysostí, nad tím, jak štědře les obdarovávám, když mu dopřávám žít a růst pár let navíc proti jakémusi pochybnému plánu, ale čím *jemu* je můj ubohý lidský čas? Je tak směšný!

A je málem po radosti. Odpusť příteli, víc nemám co bych ti dal. Já vím, že tobě mého času bude vždycky málo, jak bych nevěděl, jsem přece první svědek co je to za proces, ten růst tvého dřeva po ročních plástech tak tenounkých, že je nikdo nepostřehne, a – do jakých rozměrů tvé stromy dorůstají! Ach, kde až za tvým je v pořadí můj ubohý čas? Ale i když tohle vím a uznávám, jsem také na tom tvém zdoluhavém růstu závislý, a to bys mohl uznat zas ty. Však dobře víš, že já neumím, než jenom těžbou, tedy braním z tvých darů, s tebou komunikovat. Jenom tím braním! Ale poznal jsem již (a myslím, žeš to byl hlavně ty, kdo mě tomu naučil), že nic také nemá v mém konání větší váhu, než je těžba dřeva. Že jen ta, ať ve zlém nebo v dobrém, je první a poslední činností, je- jímž prostřednictvím se s tebou buď střetnu, nebo dohodnu, a že jen za pomoci té těžby jsem schopen spolupůsobit na tvé pozvolné přeměně do podoby, která ti podle mě bude velmi slušet.

Na vás však teď přátelé nelesníci vidím, že nechápete, jak vůbec může těžba dřeva na les působit v dobrém. Pokusím se vám naznačit, že může. To když lesník vybírá stromy k těžbě s citem, když si dopředu umí představit, co se po jejich odtěžení bude dál dít, jaký bude následující vývoj nejbližšího okolí. Protože les, ač se vám to nezdá, je v neustálém pohybu, na každý zásah reaguje, dalším růstem se přizpůsobuje nové situaci, zahazuje stopy. A toho by lesník měl umět k dobrému využít. Nevěřili byste, jaký vliv má představivost hospodáře při vyznačování těžby na budoucí podobu, a také životaschopnost lesa, jakých změn se dá dosáhnout, jakým se vyhnout, co všechno se dá napravit nebo pokazit. Přál bych vám vidět ho, když tu těžbu vyznačuje, jak s tím lesem splývá, jak si s ním rozumí, jak každý strom od paty do koruny prohlíží, žádný nevynechá, pod každým se zastaví, někdy k němu i nahlas promluví, se sousedy dlouho starostlivě porovnává, než konečně na něm zanechá – nebo nezanechá – značku pro dřevorubce. Pak popojde o několik kroků dál a už odtud zase slyšíte, jak si tam s těmi stromy povídá. Mluví na ně, jako by to byli lidé. To ovšem jen proto, že lidské ucho není v doslechu, nebo si to aspoň myslí. Kdyby věděl, že ho pozorujete, jistě by se ovládl. Ale on je přesvědčen, že je tu sám, jen s tím lesem, a tak si nedělá násilí, což mu náramně pomáhá při práci.

Tak to jde po celý půlden. Vždycky, když si neví rady, a to je každou chvíli, bez rozpaků se polohlasem zeptá. Na odpověď ovšem nečeká – to by se načekal! – rozhodnout se musí sám, jen ty pochyby si pro sebe nechávat nemůže, má jich plnou hlavu, a ví, že les ho vždycky, alespoň trpně, vyslechne. Komu také jinému by se měl přiznat k tomu, jak ho tíží nejistota, zda toto rozhodnutí, k němuž teď dospěl, bude jenom k dobrému?

Teď už jste se asi dovtipili, proč někdy ve skupině nejbližších stromů neoznačí k těžbě žádný z nich ani po důkladném zkoumání. To právě odložil rozhodnutí na příště, až sem po letech přijde za týmž účelem znovu. Mockerát se po takovém odkladu přesvědčil, jak mu neutuchající lesní růst nový výběr ulehčil.

Ale už ho nechme pracovat, držme se jen tiše vpozvdálí a sledujme, jak tam pod tou proděravělou lesní klenbou zvolna a soustředěně přechází od stromu ke stromu, jak pečlivě vyhledává ty, co představují uzlové body konstrukce jeho snu, aby tomu, který to potřebuje, pomohl od dotírajícího souseda, a jak při tom s tím lesem vede ten svůj dialog. Neboj se starý, víš že tě nedám, ale od tebe na oplátku chci, abys mi poradil, když se octnu na rozpácích. Jako třeba v této situaci: bude dobře, když tak zdravý smrk – je mi ho, přiznám, dost líto – dám skácet kvůli tomuto slabému buku? Takovou chuť k tomu mám! Až rouhavou. Ale podívej, jak se ten bouček snaží, jak se dere do korun! A buků tu mám tak málo! Rád bych zachraňoval všechny, což nemůžu, ale tento si to obzvlášť zaslouží. Přitom mi dělá starost, jestli mu to náhlé odclonění neublíží. Neohne ho mokrý sníh dřív než stačí zesílit a vedrat se tou nově otevřenou škvírou až nahoru? Nevíš to, samozřejmě. Ani já ne, ale já to udělám. Sice mu tím možná ublížím a navíc, ani ten smrk už sem nevrátím a bude to chyba dvojnásobná, ale podle mě ne zas tak velká, aby to nestálo za pokus, šance je jedna ku jedné! A jak tě znám, takovou chybičku ty snadno překleneš, poradil sis už s jinými.

Ach jo, máme to my dva mezi sebou spleť! Já se pořád jen učím – a pořád nevím dost. Hromadím chyby jednu na druhou a pak mě to mrzí a říkám si, že příště se to nestane, ale stejně zas povolím uzdu fantazii, spolehnu na tvou léčivou moc a šlápnu do toho jako slon do porcelánu. A pak lituju a chci to napravit, ale to už většinou na mě tolik nezáleží, *takové* chyby ty většinou napravuješ sám.

To všecko tady vykládám jenom tobě, nikde se tím nechlubím. Neboj se, až dojde k situaci, kdy bude záležet víc na mně než na tobě (v záležitostech nás lidí, těm zas rozumím víc já), tak ti to vrátím.

Kéž by záleželo *jenom* na nás dvou! Mám s tebou plány, o kterých se mi nejvíc zdává, když udeří sucho a po něm kůrovec, když namrzá ta křehká a zvonivá nádhera na návětrných návrších, když do tvých nepřipravených korun padá přílnavý mokrý sníh, při vpádu vichřice, kdy jsme tak úplně bezmocní, ty i já... Protože ty nejsi přesně ten výtvar přírody, co tu má být, já tě k *jemu* podobnému teprve chci dovést... Tak se tu uprostřed pilné práce tomu lesu bezelstně vyznává ze svých strachů a předsevzetí a teď, když schází už jen dodat, a málem to má na jazyku, ono přirozeně očekávatelné, drzé a donebevolající: *...a také dovedu!*, zachechtá se jakýsi poťouchlý rarách za zády: *...maličkost, stačí mít deset životů*, a on v celé nahotě prohlédne očividnou chatrnost těch slibů, co tu chlácholivými slovíčky mumlá do hrubé kůry stromů, těch slibů, na které se les ani nenamáhá odpovídat, protože jsou plané, protože všechno je úplně jinak... A už střízliví, už připouští, že žádný z těch jeho směšných plánů není

víc než pohádka a že ten chechtot slýchá vlastně neustále, v každé minutě, jen si před ním ucpává uši, aby mu nebránil stavět na pohádkách budoucnost. Ach příteli, jak je můj lidský čas proti tvému nicotný! Ty ano, ty se při troše štěstí můžeš dočkat o čem já sním, na mně však to závisí jen z desetiny. Má pravdu ten pekelník. Deset životů bych potřeboval. Protože co já chci, je cesta pro generace. Zatímco ty příteli, ty se nad mými plány můžeš jen pousmát. Já se na své cestě nedostanu dál než na krajíček tvého obzoru, obzoru neomezeného. Na mé místo přijde jiný, a ten se tu zařídí, jak sám bude chtít.

Teď když došel až sem, už je chycený, už vězí po krk v pavučinách trýznivých pochyb, už je horečně přemílá, chce se z jejich smyček vymotat.

Nemělo to dojít tak daleko.

Ne, nemělo. Novinka to však není, v poslední době se mu to stále častěji stává.

Našel už na to lék, jednoduchý, ne vždycky účinný, ale musí se aspoň pokusit. Jak to přijde, hned v zárodku to utlumit prací, soustředit se jenom na ni, na ostatní zapomenout, na nic nedbat, ještě jsem tady, ještě chvíli...

Tak i teď zatne pěsti, přesune se se svým vyznačovacím nádobíčkem do sousední nahloučené skupinky stromů, a tam se s nimi baví dál jako by to ani nebylo přišlo. Nemyslí na závěr a účtování, myslí jenom na ně, přijímá od nich rady, hodnotí, připouští, zamítá argumenty, vysvětluje důvody, a ačkoliv neví nic o budoucnosti, zarputile pro ni pracuje, odmítá ztrácet víru, hledá své pevné body, vyvolává z hloubky málem již potlačený pocit a zas na něm trvá, ten slastný pocit, že to, co právě teď prožívá – tato důvěrná komunikace s lesem – je nejvíc, čeho je mu dopřáno se zúčastnit. A namlouvá si, že na to není sám, že tak naplněné chvíle, vrchovaté rozhodnými závěry i činy, takové privilegium, to svaté právo hospodáře vyznačovat ve svém lese těžbu, která má být jenom ku prospěchu, to že si přece žádný lesní hospodář nenechá ujít, nebyl by to hospodář, ale pouhý úředník, a tak jistě ani ten, co ho vystřídá, nebude jiný a pochopí jeho záměry, jsou přece tak výmluvné! A naváže na ně tam, odkud on sám už dál pokračovat nemohl. A už mu práce zas jde od ruky a nic není s to ho zastavit, dokud sám nebude chtít. Dál ho provází štěstí z živelného rojení okamžiků, v nichž tak těsně splývá s lesem. Štěstí cítí v každém pokusu o správné rozhodnutí – jistotu nemá nikdy – i v příštím kroku dál, cítí je ve zhoupnutí kyprého lesního opadu pod nohou, neopouští ho ani když si musí od plic zanadávat při škobrtnutí o vystupující kořen či trouchnivý pařez, štěstí prožívá při každém novém zastavení u obzvlášť ztepilého či jako druh přimíšeného stromu, který znamená další ze zářivých bodů jeho snu, a ještě pak, když rozhoduje o jeho příštím postavení v houfu ostatních. Štěstí vyvěrá z dosud nesmělého, a přece již nezadržitelného znamení budoucí obnovy porostu, znamení, jež právě s tlukoucím srdcem vyluštil, štěstí prýští z přátelských vůní celou dobu zhluboka vdechovaných, i z radostného já-sotu rodinky kání, co dovádějí ve stoupavých proudech nad lesem, štěstí se valí odevšad, neboť právě uvěřil něčemu, čemu je, dokud žijeme a dokud pracujeme, krásné věřit.

Po hodinách vrcholného štěstí, vypjaté pozornosti a fyzické námahy se ozve únava.

Vzal sis dnes velké sousto, zhodnotí situaci, ale zatne zuby. Vydrž, za hodinku jsi s tím tady hotov.

A koná dál, co pod vnitřním pnutím konat musí. Prožívá svou velkou chvíli, těžkou pro tělo a radostnou pro duši. A ta radost, jež pramení z touhy a již mu les násobně vrací, ta prudká a konejšivá radost, ta ještě stále trvá, ještě nepozbyla tu svou živelnou schopnost utlumit pochyby, přehlušit myšlenku na těžký okamžik, co přijde a zatím tu není.

A když po následujících dvou či třech hodinách opravdu skončí, když své nářadí i se zápisníkem naditým změřenými kubíky dřeva ukládá do brašny a pak těžkým krokem odchází, je po té směně, naplněné po okraj, se svým výkonem pro dnešek spokojen.

To však jen pod jednou podmínkou. Stále mít na paměti, abys ani myšlenkou nezavadil o bolavé místo v duši, protože jestli se to stane a jestli se okamžitě nezachytíš záchranného stébla, co někde náhodou vyčnívá z čerstvé hromady štěstí nasbíraného za poslední hodiny, vrátí se to. A bude to jako po náhlém vyrušení z pokojného spánku, když si uprostřed noci připustíš starost, která mohla počkat do rána, a už se jí až do budíčku nezbavíš. A hned se celá mašinérie rozjede a už to v sobě budeš přemítat a už se budeš chtít dobrat jistoty, jestli ten druhý – už za krátký, bože tak krátký čas! – pochopí, cos měl s tímto lesem v úmyslu. Probuzená noční můra je na světě a naplno tě ovládá tvá základní nejistota: *pochopí, nebo nepochopí?*

Tak se právě stalo, čemu ses chtěl vyhnout, tvrdě jsi o bolavé místo zavadil. Už jsi chycený.

Ach kde je jaké záchranné stéblo?

Není, vždycky po ruce nebývá. A tak s malou dušičkou v těle jsi nucen zase si něco namluvit.

Měl by pochopit, říkáš si, naznačenou cestu by měl vyčíst z podoby lesa, kterou mu tu nechávám.

Ano, měl, jenže pochopit ještě neznamená souhlasit, odfrkneš s nechutí, a což teprve chtít pokračovat v něčí výstřední cestě! Nechceš po něm trochu moc?

Ne, ničím si nepomůžeš, v poslední době jsou pochybnosti i takováto přiznání už natrvalo na denním pořádku. Čím víc se ta hodina blíží, tím důrazněji na tebe doléhá splašený úprk dní. Nesnesitelně blízko je od měsíce k měsíci. Od jara k jaru.